

Rotund de Timp

M-am așezat
într-un luminiș al timpului
Era un iaz de tăcere,
de o albă
tăcere.
Federico Garcia Lorca – Ecoul ceasului

Timpul – o roată
un cerc
o zare
un clar-obscur
rotund
ca o mirare

unduire
scurgere
zbatere

Valuri desprinse
atinse
împinse
izbite de țarm

Nimicul
rămas
din amintirea
albei tăceri

În mijloc – o ramură subțire
o corabie cu catargul spre mal
un Om

Întoarcere
Re-întoarcere
Rotire
Rotire
În alba nesfârșire

Neterminat ... încă

Eu nu Te caut prin ceruri, sunt mic,
Ci doar prin lumina preafrumoasă
Adam Puslojić

Cu paginile larg deschise
Stă cartea-mi risipită undeva
Christian W. Schenk

Într-un amurg cu destulă lumină
Preafrumoasă lumină
îmi ofer un regal –
contemplarea

Privesc atent
într-o direcție și-n alta
la pasul trecut,
la timpul primit cu împrumut.

Ca într-o carte
cu paginile larg deschise
deslușesc, pe rând, slovă cu slovă
întâlniri
așteptări
dimineți fără răspunsuri
crâmpoie cu multe înțelesuri
nedeslușite nici la amiază

Curând se lasă seara.

Eu n-am terminat
de așezat slovele în ordinea lor
n-am terminat de citit Cartea
cum n-am încetat să mă mir
de lumina încă preafrumoasă
ce învăluie
asfințitul ...

Alaiul pornnește la groapă
Mătasea umbrelor... neagră,
Mocirla e neagră sub talpă
Durerea-i în mine... pelagră,

Sub voalul cel negru...ruină,
Iar mama-n mătasea cea neagră
Din lumea cealaltă suspină
Privindu-și sfînțita tanagră,

Pământul e negru-tăciune
Când soarele-n criptă apune.

Mătase albă

Voalul miresei plutește pe trup,
Ce albă-i cărarea sub tălpile ei,
Lacrima curge ca ceara din stup,
Ninge petale de crin pe alei...

Mireasa dansează, e dansul virgin,
Divina mânășă spre mire-o aruncă
Iar el o ridică cu-n ultim suspin,
Devine statuie sculptată în stâncă,

Pălește și cerul, în zbor porumbei,
Argintul din stele coboară în păr,
Lumina din soare trimisă de zei
Pecetea iubirii pe floarea de măr.

Dansează mireasa, spre mire privește
Când voalul din nuri și pudori dezgolește.

Mătase verde

Primăvară pune-ți straiul pe câmpie și pe dealuri,
Vântul grâul să-l danseze, brazii să întinerească,
Să m-așez în iarba deasă ce se legănă în valuri,
Peste munții tăi de piatră muschiul moale să nverzească,

Ca smaraldul fie iazul ochilor de verde crud
Ogindindu-se în lacrimi jadul irișilor nopții,
Mama Gee să renască ca un prunc aproape nud:
Doamne, ce frumoși sunt pomii ce-au crescut în fața porții!

Punctul de sprijin

Ceva vibrează în preajmă, un fel de tensiune, o teamă.
Ca și cum o mărunță apocalipsă, totuși teribilă,
această viață a noastră,
ne-ar putea cădea brusc în față
ca o apă tăioasă, o cascadă justițiară.
Magda Cârneci – La mijlocul vieții

Ca un glob alb, ca o lumină sferică
mare și caldă
toate aducerile-aminte mă înconjoară
înveliș cald protector
sprijină calea dreaptă
Pașii alunecă fără șovăire.
Am punct de sprijin
am cu ce să compar ziua de azi
am cu ce măsură îndoiala
când moartea cade brusc în față
fiecare amintire
îmbracă momentul
gonește teama
în cursa nebună în care pierdem pe drum
și ziua și noaptea
în care clipa justițiară
taie în două linia vieții
un gălbenuș de lumină
îngăduie trecerea...

Ana Podaru

Parcă-mi vine să mă duc cu zăpezile odată...
Să mă culc sub ghețuri iarna, fără haine, fără
scut,
Să renasc în primăvară mai frumoasă, mai
curată,
O fecioară zămislită din izvor și sfântul lut,

Ce trezită-n anotimpul care din splendori nu-și pierde
Trage peste ea cortina, voalul de mătase verde.

De vorbă cu moartea

Erai când femeie-mbrăcată-n mătase
Când tânăr fecior ce purtai o cămașă,
Erai când bătrână cu hainele roase
Când prunc pus la sân în alba sa fașă.

Ce măști ți-ai mai pus să mă poți cuceri
Umblând ca năluca pe urmele mele?
Crezând că-ntr-o zi o să-nvăț a muri,
Tu, moarte nebună și pusă pe rele...

Tu, nu, n-ai știut c-am în mine puterea
Iubirii divine ce-n juru-mi roiește,
C-acesta e leacul ce-nvinge durerea

Mi-am scris suferința pe pânză, lințoliu,
Te-aud cum vuiiești furioasă-n morminte
Să vii când te chem îmbrăcată în dolii.

Se-adună norii

S-a scuturat pădurea de frunze peste lac,
Un vânt cârmaci le duce-ncet pe apă,
Mormântu-n care alte frunze zac...
S-a-ntredeschis și hămesit se-adapă.

Se trec și anii cum se trece frunza,
Obrazul fin de-atâtea riduri crapă,
Privește cum de rugăciune buza
S-a-ntredeschis și cerurile-adapă.

S-a pus și bruma, iar miroase-a iarnă,
Zăpezile vor troieni morminte...
Lăsând în plete din argint să cearnă.

S-au dus departe fluturii, cocorii,
E rece-n suflet, rece-i și afară...
S-au adunat pe cer și-n suflet norii.

primăvara poetelor

Mihaela Oancea

Nod celtic

Dintr-un atom
se desfac cu repeziciune
vaste cercuri concentrice –
negură de lăcuste, umbre
nedesluite
ce ne răpesc de pe corzile
clipei
tocmai în sihăstria
lucefărului de dimineață.

Sub secera subțire a lunii
rămâne nodul fără sfârșit
al unui tatuaj celtic.

Pe jumătate

Cum e nesfârșit mai
dureros
să trăiești pe jumătate
fericit,
pe jumătate nenorocit,
lebedele au cântat
și-au părăsit
partea stângă a pieptului –

aici doar fulgii de lumină
mai desenează ogive
încrucișate,
nervuri prin care cerul
încearcă să respire.

În rugăciune

„Mă voi reclădi!” spune
cu siguranță de sine,
deși se surpă cu fiecare
cuvânt
pe care-l adaugă;
nasturii dăruirii de altădată

Ștefan Luchian -
Sălciile de la Chiajna

se nimicesc precum
supernovele
și nicio vorbă în plus
nu mai găsește
cale de mântuire.

Telescopul continua să
captureze
un ecou luminos,
cât timp, în penumbră,
un defibrilator refuza cu
îndârjire
trezirea din somn.

Negru de fildes

Dincolo de gheața
carbonică,
umbrele palpită o vreme
inhalând adânc, în
plămâni,
septicemice scânteii de
scurm.

Degete albe
precum fildeşurile Luvrului
pictează respirația lor -
negru pe negru.

În stil rococo

Într-o legendară sală
de așteptare,
aduci în memorie

fiecare secundă cu
asimetrii căutate,
șirul de panouri-oglinzi
ce ascundeau ferestrele și
conturul coapselor ei.

Forma perfectă
a tuturor conversațiilor
inutile,
surâsul angelic,
vitrinele din lemn de
trandafir -
fragmente de puzzle
pierdute azi
în volutele fumului de
tigară.

Contre-emploi

Sub plămada straturilor de
spaimă,
delicata creatură
stăpânită de hiperestezii
joacă, pentru diversificarea
registrelor,
un rol de contre-emploi -

își pregătește racheta,
pantofii pentru squash,
lovește mingea strategic,
până când urletul ei plin
se izbește de pereți,
himera dispărând treptat,
cu degetul pe buze.

In absentia

Ca într-un labirint de
oglinzi,
placaje pânzate
capturează fără odihnă
fluturile roșu din puloverul
tău,
spaimele juxtapuse
absurdelor așteptări
și lecția
pe care n-am s-o deprind
niciodată.

Peste întreaga compoziție,
aerograful pulverizează
un strat cât mai fin
de tăcere.

Nuferi lunari

Ivită din adânc,
femeia care ține în frâu
fiara stacojie
cu șapte capete și zece
coarne
se pierde treptat
în măruntaiele prăpastiei
de antracit.

În urma ei răsar nuferi
lunari,
conuri de lumină lăptoasă,
pulsând fascinant
precum un zbor de flamingi
în Valea Marelui Rift.

Vizionarul

Vizitat de îngeri și de
spirite,
cel ce se desfată cu vinul de
Falern
amestecat cu analgezice,
continuă să aiureze
despre vârtejul
îndrăgostiților
și despre Himera
Globulară.

Deși nu conștientizează,
mătasea neagră rămâne
singurul reazem al
surâsului său mistic;
cu note de vanilie și
caramel
îi stă la căpătâi
până când în palmă
i se face noapte.

Loredana CRISTEA

Ultimatum de martie

Cel mai des se moare când dă colțul
ierbii
Tu venind din geruri, ești prea slab să
riști
Înc-o bătălie ca să mai existe
Și te-mpușcă cerul să te plângă cerbii.

Te petrec izvoare, pietrele îngână
Trist și totuși tandru parc-ar fi Chopin
Cât de mult ți-ar place să pierzi acest
tren
Pentru-o primăvară, pentru-o săptămână.

Niciodată vântul n-a bătut mai dulce
Viața, fără straie, n-a umblat pe drum
Cum o face parcă-n ciuda ta, acum
Care-ți iei în spate hărăzită cruce.

Poetica

această poezie nu poartă semnătură
sunt doar un scrib nostalgic, mă scrie
ea pe mine
sub formă de scrisoare a pierderii de
sine
lemn implorând cenușii și ultimă
arsură.

iar între ea și mine secunda e tardivă
sunt pe de-a-ntregul prinsă aici între
cuvinte
un surd care percepe concert de muzici
sfinte
aflând în sunet starea de om definitivă

de-ați ști cum e să luneci din moarte în
neant
mă rupe poezia de oameni și de viață
precis e o femeie geloasă hrăpăreată
și eu în altă viață precis i-am fost
amant

mi-e drag poemul ăsta

mi-e drag poemul ăsta că m-aș muta
într-însul
ca un hulub ce doarme sub aripa
maternă
visând că de la streșini o muzică eternă
îi va opri pe îngeri să-i podidească
plânsul.

Pe bolovani desculță în apă până-n
brâu
Mă curățește râul de toată-
ncrâncenarea
Prin gheața lui simt focul ce-mi arde-
acum spinarea
și inima îmi bate în pietrele de râu.

Geneza-aici e pură, profană-s numai
eu
Nemeritat mă umplu de toată-această
fală
A munților și-a apei în hainele de gală
și mă visez la toate părtaș cu
Dumnezeu.

Debut: Roxana FILIP

Sinestezie

Văd sunete și-aud culori
Ba chiar gust verde uneori
Și mă trezesc în zori de zi
Cu nostalgia lui “a fi”
Sau prind aroma unui gând
Născut din cântec pe pământ.
Nu între sfere și idei
Atinse de divinul trei
Nu mirosind a simfonie
Ci doar a puf de păpădie

Nedumerire

E răsărit sau e apus?
E soare jos sau soare sus?
E noapte sau e dimineață?
E cald afară sau îngheț?
Mai are rost să te întreb?
Așa e? Ori un gând răzleț
Mi se răsfiră peste față?
E numai aur ce s-a scurs
Din ochi de cer ascuns?

Împreună

Mi-e sete de cer, de iarbă, de rouă,
Mi-e foame de lună plină, de lună
nouă,
De nouă, de vouă, de lună ruptă-n
două.
Cusută apoi cu pene și-o felie de vise
Fugare, din aripi de îngeri desprinse
Evantai peste pleoape întredeschise
Gene lungi de noapte abia argintate
Peste drumuri tăiate, de dor alintate

Cuminecătură

Mi-e sete de verde/ Mi-e foame de
râu/ Mi-e dor de-a mă pierde/ Prin plete
de grâu/ Mi-e boboc, mi-e floare/ Mi-e
mare, culoare/ Mi-e lună, mi-e soare/
Îmi e depărtare./ Mi-e bine, mi-e rău/
De sufletul tău/ Ce-l poartă pe-al meu/
Mereu și mereu/ Mi-e eu, mi-e noi/
Râzând amândoi/ Mi-e unul, mi-e doi/
Visându-ne goi/ Despuiați de armură/
De neliniști și ură/ Pecete pe ochi, pe
gură,/ Dulce cuminecătură./ Mi-e azi,
mi-e mâine,/ Mi-e chin, mi-e alin/ Mi-e
jertfă de pâine/ Și-o cană cu vin.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Filosofia vocațională

prin: afirmarea primatului moralei asupra politicului, a credinței asupra acțiunii oarbe și înlocuirea culturii spectacol cu una paideică, a cultivării sufletului întru asemănarea cu divinul.

Se vede imediat că Dan Tomuleț este profesor, dar nu pentru că ar avea un stil didacticist, dimpotrivă, ci datorită clarității expunerii, în care distincțiile conceptuale relevante, argumentația bine condusă, însoțită de exemple intuitive, expunerea sintetică a unor teorii filosofice dificile constituie liniile de forță. Și din aceste motive eseurile sale pot fi citite cu folos și de cei mai avansați într-ale filosofiei și de cei care vor să se inițieze în ceea ce el numește “filosofia vocațională”. Despre ce ar fi aceasta tratează un comentariu strălucit la celebrul mit al peșterii din dialogul platonician *Republica*. Aici, în aceste *Meditații la gura peșterii*, Dan Tomuleț ne reamintește că “natura misterică sau chiar apofatică a adevărului filosofic” nu se revelează decât printr-o convertire, o “răsucire” a întregii ființe, cum spune Platon, spre sursa oricărei cunoașteri (la Platon aceasta este Ideea Binelui).

Pentru mentalitatea mercantilă dominantă astăzi nu numai pe piața mărfurilor, ci și pe cea a ideilor, consierațiile lui Dan Tomuleț sunt și trebuie să rămână inutile. Dincolo de ea, căci cred că va exista întotdeauna pentru omul real un dincolo de bani, ele pot întări și ghida pe toți cei care n-au renunțat la idealul înțelepciunii. Termenul, deși respins cu repulsie de mulți intelectuali care-l echivalează cu un moralism calduț, a avut în antichitatea greacă și romană -și ar putea avea din nou într-o paradigmă neoplatonică - înțelesul dobândirii unui echilibru interior prin contemplarea ordinii adevărate a universului. Toate cele pe care le numim valori vor decurge apoi ca niște consecințe ale unei vieți conectate la absolut, iar filosofia ca iubire de înțelepciune ar redevini dezirabilă regăsindu-și locul și menirea în ansamblul culturii. Știu că totul pare o utopie, dar mai știu și că toți cei care mai cred încă în rostul spiritului pe acest pământ trăiesc de fapt în ea. Meritul lui Dan Tomuleț este tocmai de a fi mărturisit simplu, clar și profund acest adevăr.

Dan Tomuleț, autor pe care îl descopăr abia cu aceste eseuri ce alcătuiesc volumul *Considerații (in)utile despre destinul filosofiei* (Ed. Eikon, București, 2017) își exprimă încă din *Introducere* convingerea că, “epoca lui Aristotel e pe sfârșite și că noua formă culturală care se arată la orizont va fi de factură neoplatonică”. Sunt în carte mai multe eseuri dedicate autorului *Eneadelor* – din care a și tradus – ideile acestuia fiind readuse în actualitate prin punerea lor în relație cu cele ale unor importanți autori contemporani: Heidegger, Derrida, Eco s.a. Perspectiva generală a receptării filosofiei lui Plotin este semiotică, dar cu deschideri spre metafizică, religie, etică, estetică, educație, politică. Aceste domenii acoperă chiar diversitatea eseurilor a căror unitate este dată, în opinia mea, de întrebarea ce prelungește convingerea citată anterior: ce schimbare poate aduce noua reorientare a gândirii? Fiecare eseu încearcă să ofere un răspuns sau o nouă perspectivă asupra problemei. În toate, centrală este tema crizei în care se află disciplinele umaniste în lumea academică, dar și în viața cetății în general. Filosofia se resimte cel mai greu în vremurile „sărace” actuale, de aceea mai întâi ea ar trebui să iasă din scolasticismul în care a fost îngropată pentru a regăsi prospețimea grecească, redevenind “arta secretă a zidirii interioare împărtășită numai de cei care au vocația unei astfel de aventuri”. Accentul se mută dinspre exterioritatea conceperii filosofiei ca o disciplină obiectivă, după modelul științelor, către înțelegerea ei ca o căutare interioară ce se revarsă în transcendență și/sau în frumusețea launtrică, singura ce poate întemeia neconstrângător un ideal moral. Abia în felul acesta poate fi depășit materialismul omniprezent, responsabil de toate tarele omului zilelor noastre. Noul mod de a vedea lumea ar genera o renaștere în toate planurile

Petru Pistol

Diortosiri

Moto: „... că nu este nici o gramă/Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Rechizitoriul clasicismului

„Poate chiar încordarea prematură la care sunt siliți copiii pentru a învăța limbile clasice este de vină, dacă mai pe urmă atâția «savanti» sunt slabi la judecată și paralizați la minte” (Arthur Schopenhauer, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, p.187).

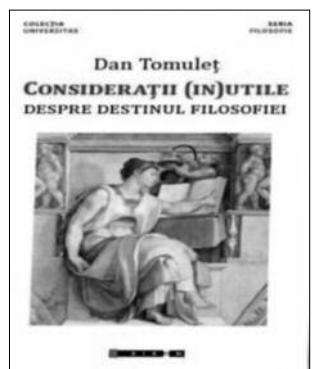
Tu, clasicism bătrânicos, care vii din milenii, care stăpânești știința anilor și a vârstelor de tot felul, tu nu ai putut să prevezi inconvenientul? Te-ai bucurat să-i auzi pe plăpânzii copii buchisind elinește și latinește. Direct de la joacă i-ai luat, le-ai pus sabia și scutul în mână și i-ai aruncat în prima linie. Le-ai răpit știința jocului pe care ei încearcă, acum, „slabi la judecată și paralizați la minte”, să o recupereze.

Și câte n-aș avea să-i reproșez – zice copilul septuagenar – , dar mă așteaptă Ulise să-l scot din vrăjile zeiței: vrea să îl piardă diva, aruncându-l în hăul nemuririi tocmai pe cel ce-și caută nemurirea în zi (iar dacă ziua aceea este 16 iunie, 1904, îmi revine și salvarea lui Leopold Bloom). Vin apoi Sirenele, Homer însuși – Sirenă între Sirene. (n. Cântecul pătimaș al Sirenelor nu este altul decât cântecul – id est poezia – lui Homer despre „Isprăvile ce au săvârșit, cu voia cereștilor, aheii și troienii pe șesul larg din Troia”, *Odiseea*, 12, 66-67, trad. George Murnu; este cântecul despre războiul troian pustiitor de vieți și destine. Atât îi este de ajuns lui Platon să declare poezia *vinovată*, iar poetului să-i refuze accesul în cetate. Homer, conștientizând rolul nefast al poeziei scormonitoare în zonele tulburi ale sufletului – în loc să le ocolească diplomatic –, poartă acum vinovăția. Dar poezia are și ea dumnezeul ei, răzbunând-o: „La ocazie, filosoful va ști să-și plece urechea. Va ști să găsească o plăcere rezonabilă și chiar să scoată un profit; va ști să extragă frumusețea pentru a o amesteca în propriile sale scrieri și să devină el însuși o sirenă fermecătoare” – selecție din *Comentariile* lui Eustathius, *apud* Félix Buffiere, *Miturile lui Homer și gândirea greacă*, trad. și prefață de Gh. Ceașescu, p. 306.)

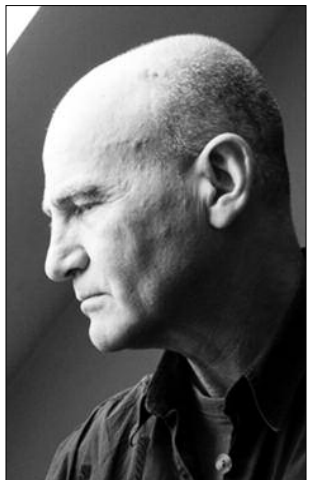
Septuagenar însă, voi mai fi eu în stare să salvez știința jocului?

Se vor găsi mulți care să spună - și pe bună dreptate – că nu merita filosoful (Schopenhauer) să fie „implicat” într-un atare proces al clasicismului. *Ba, da!*, este răspunsul. Pentru că Horațiu îl avertizase pe filosof: *Odi profanum vulgus et arceo*, „Urăsc vulgul neștiutor și îl țin departe”. Iar *De filosofie*, spuneau cei vechi, *poporul se teme precum copiii de fantome*.

Tu, clasicism bătrânicos, care vii din milenii, care stăpânești știința anilor și a vârstelor de tot felul, tu nu ai putut să prevezi inconvenientul? Te-ai bucurat să-i auzi pe plăpânzii copii buchisind elinește și latinește.

Alexandru Jurcan

Nelyubov și pustiul iubirii

Iarnă. Copaci căzuți, ninși. Ca niște gravuri premonitoare. Aparatul de filmat se apropie de scoarța arborilor, descoperă rădăcini atrofiate . Ca la Tarkovski. Așa începe filmul recent al lui Andrei Zviagintev, premiat la Cannes anul trecut (*Jury Prize*), nominalizat acum la Oscar – film străin. Ca în filmele sale precedente (*Elena*, *Exilul*, *Întoarcerea*, *Leviatan*) un pesimism generalizat străbate și acest *Nelyubov/Loveless/Fără iubire*.

O familie în prag de divorț : Boris și Jenia. Fiecare și-a găsit altă jumătate erotică. Un egoism feroce, ură și indiferență. Ea îl insultă, într-un verbiag grosolan, el tace mereu, însă nici unul nu e atent la fiul Alioșa (12 ani), care plânge dincolo de uși, auzindu-i. Pentru ei, copilul e un obstacol în calea fericirii lor viitoare. Pe de o parte, lacul și pădurea, iar mai apoi spațiul urban vast și pustiu. Doar Alioșa e în osmoză cu natura, aruncând pe ramuri o panglică de plastic din șantier.

Filmul are două părți : studiul cuplului și căutarea copilului care a dispărut. Copleșiți de inerția vieții lor moderne, într-o mondializare monstruoasă, cei doi părinți află de dispariția băiatului abia peste 36 de ore. În fața polițistului, ei se insultă reciproc, obligați să se suporte pe parcursul unei anchete anevoioase. Fugă, accident, răpire?

Domină în film o culoare albastră. Da, o lume glacială, cu individualism și cinism. Ce reprezintă copacii morți, dacă nu cumva dezrădăcinare și dezumanizare? O Rusie între modernitate și

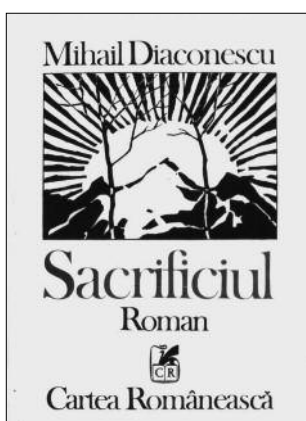
tradiție. Ca în toate filmele lui Zviagintev, sufletul rus apare distrus. Unde e Rusia cea glorioasă în ideea de suferință colectivă? Ce simbolizează divorțul? Scenele de sex nu conțin căldură, sunt bizare, mecanice. Oamenii au figuri moderne jalnice, într-o societate în căutare de morală, în spații betonate, cu practica *selfie*, ca o spălare a creierului. Ființele și-au pierdut sufletul și își justifică mereu egoismul (că nici ei n-au primit iubire).

Camera de filmat nu se grăbește, cu distanțare, cruzime și eleganță misterioasă. Iată un *thriller* intens, între hipnoză și intensitate. O regie între naturalism și documentar, un pamflet surprinzător, cu o carnație filmică dozată. Clădirea dezafectată devine un simbol al națiunii ruse, o mărșăluire haotică într-un marasm cvasi-oniric, ca o nouă cădere în infern (scenele de acolo sunt impregnate total, în mod asumat, de *Călăuza* lui Tarkovski). O Rusie deprimantă, cu o singură speranță : solidaritatea în căutarea copilului. De la Antonioni, Bergman, Tarkovski, dar și Haneke (mai ales *Happy-end*), Andrei Zviagintev a citat regrete și suferințe bulversante, venerând cu originalitate similitudinile.

Suspansul persistă, la fel ca și indiferența : ce face Boris cu noul copil? îl aruncă în pătuțul de plastic, ca pe un obiect deranjant. Oceanul de tristețe nu acceptă vreo schimbare. Trunchiuri căzute, zăpezi insidioase, blocuri cenușii. Filmul e o capodoperă : perfect echilibru între formă și conținut.

Opera domnului Mihail Diaconescu este mai mult decât o frescă naționalisto-creștină, fiindcă dumnealui merge pe urma unor fapte autentice, pe care le aflase din neam al neamului său, pășind într-un adevărat roman social din secolul trecut, particularul dând autenticitate și veridicitate generalului atot-cuprinzător al luptei de eliberare.

cronici

UN MARE ROMAN AL UNIRII

* Mihail Diaconescu, „Sacrificiul”, Editura Magic Print, ONEȘTI

Intrând în anul Centenarului Marii Uniri a Transilvaniei cu Țara, aveam senzația că alunec pe un fluviu albastru al iubirii și devotamentului față de neam, altfel strălucitor decât până acum. Numai că această revărsare se făcea parcă invers, din trecut spre prezent, iar bucuria trebuia să devină a noastră – a celor contemporani, fiii mileniului al treilea.

Faptele strămoșilor fuseseră eroice; ele promovaseră, pentru totdeauna, națiunea noastră în timpul etern și în familia țărilor egale în drepturi. Simțeam dorința de a le cunoaște, așa cum se întâmplaseră dintru început și iată că acest prilej mi-a fost oferit de talentatul romancier Mihail Diaconescu, dăruindu-mi ediția a treia a romanului său „Sacrificiul”.

În cuvântul introductiv, la această formă, intitulat „Apusul unui imperiu”, renumitul sociolog Ilie Bădescu scria: „Romanul lui Mihail Diaconescu „Sacrificiul” este o scriere despre un sfârșit și o renaștere, sfârșitul imperiului central-european și renașterea neamurilor eliberate prin jertfă, din temnița acelui imperiu. (...) Romanul lui Mihail Diaconescu este, de fapt, o trilogie, scrisă după tiparul fenomenologic al tabloului pe care putem contempla cu uimire, dar și cu frică, monstruoasa grandoare crepusculară a unui imperiu”(p. 7).

Știam că au fost scrise mai multe recenzii, prezentări, cuvinte de prețuire pentru cartea domnului Mihail Diaconescu, la fiecare ediție în parte; nu avusesem acces decât la câteva dintre ele, din revistele de cultură pe care le frecventam împreună: „Curtea de la Argeș”, „Independența Română”, „Revista Fundațiilor”, „Argeș” și altele.

Îmi propusesem să reflectez însă altfel – fără a risca repetarea celor deja spuse.

Pe măsură ce înaintam cu lectura, îmi dădeam seama că titlul „Sacrificiul” este simbolic: un sacrificiu transformat în victorie, o luptă în urma căreia ni s-a împlinit dorința unirii cu țara; o abordare morală și creștinească; actul de la Alba Iulia a fost doar încununarea finală și recunoașterea ei.

Și titlurile celor trei părți componente (volume aparte) spuneau mai mult decât simpla lor rostire sau scriere. „Iluzia”, „Tenebrele”, „Unirea”.

„Iluzia” avea dublu sens: cea a conducătorilor imperiului austro-ungari că vor dăinui și cea a popoarelor subjugate că se vor elibera, iar finalul acestor frământări sociale îndelungate a fost spre bucuria celor din urmă. Dominantă este aici confruntarea dintre politicienii români Nicolae Bolcaș și Ciurdariu-Ciordaș cu ministrul maghiar Istvan Tisza și șeful său de cabinet Domnul Hollósi, încercarea acestora de a-i atrage de partea lor pe membrii Partidului Național Român, în fruntea căruia se aflau deputații Iuliu Maniu și Alexandru Vaida-Voevod; alături de care apar ca jurnaliști luptători pentru drepturile românilor: Octavian Goga, Vasile Lucaciu și profesorul Aurel C. Popovici. În echilibru (sau dezechilibru) dintre austriece și maghiari, la un moment dat arhiducele Franz Ferdinand, al Austriei, îi sprijină pe români în dorința lor de eliberare, dar sub auspiciul Vienei, variantă care nu era pe placul românilor.

Patrioții ardeleni, sprijiniți de biserică și de ambasadorul nostru la Budapesta, Edgar Mavrocordat, încep deja tratativele cu regele României și cu guvernul de la București, pentru un eventual sprijin, moral sau chiar armat.

Dar iată că neprevăzutul schimbă mersul istoriei: atentatul de la Sarajevo asupra lui

Franz Ferdinand al Austriei și a prințesei Sofia; declanșarea primului război mondial.

În continuare, conform concepției lui Mihail Diaconescu, încep „Tenebrele”, adică evenimentele neprevăzute ale unui război, inițial local, transformat apoi într-o conflagrație mondială.

Reunind cele trei volume ale romanului într-o singură carte, autorul și-a dat seama de efortul unui cititor de bună credință de a străbate un spațiu epic atât de întins, de aceea începutul acestui volum se face printr-o oglindire lirică a „Iluziei”, din prima parte, introducând un capitol relaxant de dragoste între doi tineri, Laura și Nicolae, în stăruința ei de a-și găsi o cale proprie de existență.

Dar apoi, *tenebrele* războiului se revarsă asupra sufletelor personajului martor Romulus Brad, care solicită cetățenie românească și se angajează ca ofițer-furier, pentru traducerea în românește a documentelor din maghiară, la biroul colonelului Traian Moșoiu – și ziarist la „Universul.” E un fel de drum peste Carpați, asemănător cu al lui Titu Herdelea, din romanele „Ion” și „Răscoala”, de Liviu Rebreanu – de a-și restabili identitatea psihologică prin românizare.

Alături de el, participăm la moartea și funeraliile regelui Carol I și la înscăunarea lui Ferdinand, la perioada de neutralitate a României, sub conducerea guvernului Ion I. C. Brătianu, dar, de fapt, la pregătirea pentru trecerea Carpaților de către oastea noastră și eliberarea fraților români de sub dominația austro-ungară.

Aici ne apropiem de paginile lui Camil Petrescu, din romanul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”.

E uimitor cum Mihail Diaconescu, ieșind în arena literară în urma acestor mari romancieri, se inspiră din seva lor narativă pentru o nouă întâmplare. Eliberarea din *tenebrele* istoriei începe să devină faptă, care marchează deja luminile și umbrele luptei de eliberare propriu zise, iar unirea răspunde, în final, dorinței noastre de-a fi împreună – la acest centenar al Unirii și mai departe, în eternitate.

Și al treilea volum, „Lumina” începe cu o poveste idilică între Romulus Brad, rănit și internat apoi într-un spital din Moldova, și Felicia, dar aceasta este doar un fundal de lumină, peste umbele și jertfele marilor bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, sub comanda generalului Ieremia Grigorescu.

Din nou eroii istoriei devin personaje de roman, așa cum e cazul sublocotenentului Constantin Titus Stoika – poet talentat, care se împrieteneste cu Romulus Brad. Dar acum atât istoria, cât și literatura se interferează într-o sublimă lumină a speranței.

Într-un final apoteotic și triumfal, Mihail Diaconescu reasează personajele transilvănene în decorul lor inițial, mai întâi prin luptă pentru eliberarea definitivă a Transilvaniei, apoi prin trecerea în civilie a lui Romulus Brad, purtând cu el multe documente de război, pe care le purtase ca furier.

Grea trudă și îndelungată alunecare a sângelui românesc prin venele sale de ultim urmaș al unor eroi naționali!

Redevenind martor imaginar al acelor bravi eroi, el pare oglinda retrovizoare cu sufletul înflăcărât de dorul eliberării, ca un personaj activ și printre noi, cei din prima generație a mileniului al treilea.

Un alt merit al romanului constă în aducerea acestui fluviu narativ din vasta

imagine a începuturilor spre modernizarea actuală a României.

Mai remarcăm în acest roman frumusețea peisajelor autentice, originalitatea și expresivitatea portretelor, adecvarea limbajului la locul și timpul acțiunii și la specificul personajelor: „Domnul Arthur Sternthal, îmbrăcat într-un frac roșu, pe care își atârnase câteva decorații imperiale, îl întâmpină la câțiva pași de treptele care duceau spre etaj. Osos și uscat, cu o față trasă, pe care zâmbetul îi înțepenise ca o mască, domnul Sternthal era mai înalt cu un cap decât toți invitații săi” (p. 91).

Iată și un exemplu de judecată înțeleaptă: „De obicei, erorile grave produc urmări mult mai rele decât se poate bănuia la prima vedere” (p.104), Sau: „Foarte bine! Se spune că voința, ca sursă a puterii de a decide, e sufletul lumii și principala calitate a conștiinței de sine.”(p. 249).

În „Epilog”, după eliberarea totală a ținuturilor românești, Romulus Brad trece din nou la preocupările sale de jurnalist și poet.

Iată și mărturia finală a domnului Mihail Diaconescu, spunându-ne cum l-a cunoscut pe Romulus Brad și cum și-a afla sursa de inspirație pentru această adevărată epopee națională, în dosarele numeroase ale războiului, rămase, după încheierea păcii, la prietenul și ruda sa: „În lectura mereu reluată, cu emoție și sfială, a documentelor adunate în cele două dosare și în discuțiile cu domnul Romulus Brad, se află punctul de plecare al acestui roman. El este, înainte de toate, o mărturie despre niște oameni și despre destinul lor tragic. Dar mai ales despre puterea memoriei care ne marchează definitiv și profund pe noi toți.” (p. 758).

Opera domnului Mihail Diaconescu este mai mult decât o frescă naționalisto-creștină, fiindcă dumnealui merge pe urma unor fapte autentice, pe care le aflase din neam al neamului său, pășind într-un adevărat roman social din secolul trecut, particularul dând autenticitate și veridicitate generalului atotcuprinzător al luptei de eliberare. Cea mai importantă mi se pare acea cale autentică, pe care Mihail Diaconescu a desprins-o din cei o sută de ani de la Marea Unire, care-i asigură operei sale un loc unic în literatura română. El se înscrie pe linia marilor romancieri români istorici: Mihail Sadoveanu și Dumitru Almaș. Dar, dacă la Mihail Sadoveanu am citit cărți direct inspirate din cronicari, încercate de fantezia autorului, iar la Dumitru Almaș, citim romane cavalești, promovând eroismul general valabil și de factură europeană, Mihail Diaconescu se prezintă ca un prozator istoric din următoarea jumătate a secolului trecut, iar cărțile sale sunt elaborate în urma unei temeinice documentări printre oamenii autentici ai Transilvaniei, rudele sale – dintre care unii au fost eroi sau martori faptelor înfățișate artistic de urmașul lor – scriitorul conferind întregii sale opere un aer de autenticitate, în locul elementelor imaginate, așezând cu responsabilitate faptele directe.

Odată cu „Sacrificiul”, în ediția a treia, am mai primit de la prietenul meu următoarele cărți: „Icoane din trecut și de azi. Portrete, evocări, mărturii” și „Serile la Vulturești. Nuvele și amintiri sentimentale”, alături de altele din anii anteriori – care îmi vor încânta privirile următoarelor lecturi. Toate, în final, sunt dateate și consemnat locul elaborării lor: Vulturești, Oradea.

Iată, mi-am zis, un Vultur Creator, care se înalță alături de strămoșii săi, Vulturii Luptători pentru Marea Unire!

Fabulosul elogiu al „deschizătorilor de drumuri”

Publicat în 1988 în original, tradus în limba română cu scrupulozitate și acuratețe de Gheorghe Miletineanu, tipărit de Editura Univers în 2015, textul intitulat *Roman rusesc*, al cărui autor este inventivul, debordantul, subtilul scriitor israelit Meir Shalev este o splendidă ficțiune aurorală, în al cărei vast câmp narativ elogiu adus întemeietorilor se împletește strâns cu observația sagace, fantezia jucăușă se intersectează lejer cu omogenul, rafinatul umor menit să detensioneze, la momentul oportun, unele situații deosebit de tensionate, firele narrative se împletesc și se despletesc în voie, asigurându-i fabulației o desfășurare când calmă, când contractată, luxurianta descriere peisagistică, impregnată frecvent de un lirism discret, tolerează în vecinătatea-i portretul zglobiu, mai mult sau mai puțin hiperbolizat, spre deliciul acelor cititori dornici să treacă treptat de pe tărâmul realului denivelat pe teritoriul fantasticului mirobolant, să-și compenseze trenant-tracasantul modus vivendi cotidian.

În măsura în care-i delegat de generosul romancier să îndeplinească o credibilă misiune naratorială, tânărul, nu prea deșteptul, dar foarte simțitorul Baruch Shenhar dă curs dorinței de a-și evoca înaintașii într-o tonalitate precumpănitor simpatetică. În bogata galerie umană a celor evocați cu răbdarea și deferența de rigoare un loc de cinste îl ocupă învățătorul Pines, descins în Vale printre primii, plin de ambiții educative, îndeajuns de pregătit să-i ofere comunității în care alesese să ființeze o vie pildă de verticalitate admirabilă. Din cale afară de exigent fiind, activul educator „nu îngăduia nimănui, și, desigur nu sie însuși, să se culce pe laurii rezultatelor și ai realizărilor”. Amintindu-și cu bucurie de el, numitul narator recunoaște că numai de la venerabilul său dascăl învățase „științele naturii și cărțile sfinte”, scoate în relief faptul că „lui Pines îi plăcea să compare educația cu agricultura”. Ca bun prieten al bunicului său, învățătorul i se păruse o ființă protectoare, mai mult decât delicată, degustată de „creaturile care vatamă și amenință, demnă de a fi așezată în rândul fondatorilor exemplari, al minunaților „deschizători de drumuri” abia veniți din Rusia bulversată de bolșevici. Cultivat în spirit iluminist, educatorul Pines nu le dăduse crezare superstițiilor, fabulațiilor împărtășite de consătenii ignoranți, se străduise „să deosebească esențialul de ceea ce e lipsit de orice însemnătate”, să-și joace cu brio însemnatul rol de Aufklärer tenace, hotărât să îndrepte lumea spre lumina rațiunii pure și nevătămate câtuși de puțin. În pofida oricărei seducții iraționale, „creierul lui organizat pe sertare crea o ordine a preferințelor”, orienta pe oricine într-o direcție ascendentă, ilumina orice porțiune de existență, scoțând-o de sub tirania tenebrelor monstruoase. O altă persoană (ridicată, evident, la rangul unui personaj de pomină) care-i reține atenția celui ce narează cu voluptate, măcar că într-o dezordine nu totdeauna scuzabilă, este aceea a bunicului (dinspre tată) Iaakov Mirkin, o făptură complexă, mitopoetică, rustică, elementară, dragăstoasă, întemeietoare, aptă să vorbească „pe un ton cumpănit”, să se remarce ca viticultor, înzestrat cu „un simț deosebit pentru cultivarea pomilor, gata să se răzbune constructiv pe cei care îi puneau bețe în roate, devotată familiei, dar și comunității sale, nedispusă să facă nici măcar o singură concesie imposturii, leneviei, demagogiei, desfrăului, anarhiei etc. Perceput în aceeași manieră realist-magică de către naratorul emotiv, bunica Feige se distingea prin vrednicia și prin dragostea pentru curățenie, dar și pentru gingașul ei soț ori pentru cei trei copii ai săi, crescuți cu multă grijă, învățați să-și respecte semenii, să cultive credința, să se bucure de viață, să muncească într-un chip cinstit, își dădea silința să fie o soție înțeleghătoare, o mamă grijulie, o prezentă tonifiantă în minilumea din care făcea parte. Dotată „cu o piele minunată, un răs puternic și o fire nemaipomenită”, fica ei, Ester (mama lui Baruch cel ataman) avea să devină o femeie cu obraz subțire, „o golancă sentimentală”, chit că urma să moară de tânără, în toiul unui accident oribil.

Deși îi „amuză pe oamenii din sat cu stângăciile lui neputincioase”, viitorul său soț (de

origine germană), Benjamin (tatăl naratorului) „le trezea prețuirea prin hărnicia și precizia lui”, asculta muzică fină, era înzestrat cu „talente tehnice”, vorbea ebraica „stălcit”, se vădea în orice împrejurare modest, reținut, disciplinat, avea să moară alături de soția sa, în același accident nefast. Nerăbdător să părăsească satul din Vale, să pornească în lumea largă, unchiul Efraim s-a înrolat, fără știrea părinților, în armată, s-a remarcat, de partea englezilor, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, a fost grav rănit în Tunis, s-a întors în sat „ca o rodie strivită”, estropiat, dedicându-se creșterii unui vițel uriaș, murind mai apoi în plină tinerețe spre disperarea alor săi. Mult mai cuminte și mai neaventuros fiind, celălalt unchi, Avraham rămăsese acasă, îngrijise gospodăria, s-a căsătorit cu Rivka cea artăgoasă, pururea nemulțumită, ce, peste două decenii și ceva de la căsătorie, avea să-l despartă de locul natal spre a-l transplanta hăt-depart, într-un colț de lume sud americană, ce făgăduia o propășire lesnicioasă și rapidă. Mult de tot dedicat stupilor săi, vecinul Margulis, apicultorul iscusit o iubea mai degrabă pe exuberanta Tonia decât pe nevastă-sa cea acrită, incapabilă să-i procure sentimentul existenței împlinite. În calitate de muzicant al tinerei comunității din Vale, Tsirkin Mandolină încerca să le aline consătenilor suferințele, decepțiile, traumele, comportându-se de mult mai multe ori ca greierele decât ca furnica din celebra fabulă a lui La Fontaine (pe care învățătorul Pines le-o interpretează elevilor dintr-o perspectivă răsturnată, luând apărarea greierului nevinovat). Legumicultor pasionat, Levin se ocupa cu îngrijirea grădinii sale nemaipomenite, cerându-i soției lui, Rachel să-l ajute, pe cât îi stătea în putință, ori de câte ori nu mai prididea cu lucrul pe afară. Ca unul care „cosea și repara harnașamente, frăie, hamuri și șei”, Tanhum Peker „era unul dintre oamenii cei mai ocupați în primii ani ai satului” de curând întemeiat într-un ținut prin care hiena obișnuia să dea câte o raită din când în când. Întrucât era încredințat, ca și Pines, că „lumea cealaltă” e o născocire vicleană, o înșelătorie pusă la cale de „preoți și de rabini care au dat greș și nu și-au ținut făgăduielile pe lumea asta”, Lieberman trăia intens hic et nunc, culegând cu înverșunare clipa năvalnică, pariind într-o mult mai mare măsură pe imanența din mână decât pe transcendența de pe gard și de aiurea. Războinic împătimit, vânător asiduu, Râlov iubea scandalul, zgândăra conflictul în loc să-l aplaneze, simțea nevoia să se ia la hartă cu ceilalți, mai ales după ce nevastă-sa, Tonia, îi pusese coarne, declarându-l nebun, își făcuse o ascunzătoare ingenioasă, în care ascundea o puzderie de arme. În credința-i nemărginită față de celălalt, Buskila îl credea pe Pines sfânt, un soi de genius loci, îl hrănea pe gratis atunci când îmbătrânise și se ramolise simțitor. Măcar că nu mai era de mult timp „sănătoasă și puternică”, Shulamit îl iubise și-l îngrijise pe văduvl Mirkin cu un devotament sporit, făcându-i bătrânețea mai ușoară, având grijă să nu-i lipsească nimic din ce îi era necesar, însoțindu-l la azil, acceptând să fie etichetată drastic de către cei ce nu o înghițeau și care nu ezitau s-o trateze ca pe o venetică insolentă. După ce a fost prins în pat cu soția noului învățător, chipeșul Uri, unul din verii lui Baruch și Don Juan-ul satului, a încasat o bătaie zdravănă și a fost alungat din comunitatea cvasipuritană, ce nu-i îngăduia nimănui să-și facă de cap, s-o apuce pe calea hybris-ului rușinos, să se manifeste într-un mod scandalos, disproportionat. Celălalt văr al naratorului, Iosi, „a rămas în armată, gândește scurt și vorbește scurt”, nemaivoid să aibă de-a face cu civilia dezordonată, în care vorbăria era la ea acasă, indisciplina era îmbrățișată de mulți indivizi anarhici, lipsiți de simțul măsurii și al responsabilității, incapabili să înțeleagă frumusețea lucrului bine făcut și a unei îndatoriri sârguincios asumate. Adoptând „acel ton de intimitate enervantă”, doctorul Munk își cam neglija nevasta, insista să se facă agreat de localnicii ce nu prea aveau încredere în inși ce nu erau din partea locului, liniștindu-i imediat ce era cazul să fie liniștiți. Funcționar disciplinat, Iaakobi, secretarul satului, nu șovăia să servească statul fără a-i sfida pe consătenii săi, dovedindu-

se înțelegător cu fiecare, mândrindu-se că-i „posesorul unui trecut militar bogat”. Mărginindu-se la ceea ce i se întâmpla lui unuia în prezent și în trecutul recent, Meshulam „ignora cu desăvârșire falfăitul aripilor timpului și cerceta zborul vremii numai începând din ziua în care străbunii întemeitori se așezaseră pe pământul Văii”, socotind că „tot ce precedase satul” nu putea fi decât „un șir lung de numere negative”. În semn de prețuire și de recunoaștere a valorii predecessorilor săi, Baruch Shenhar a construit și a îngrijit „Cimitirul deschizătorilor de drumuri”, transformându-l într-un monument vibrant, lucrând ba pe bani, ba fără bani, pentru cei ce-i fuseseră atât de dragi (și pe care îi evocă în prezenta carte epico-omagială), evitând să dea curs mercantilei invitații „de a investi câștiguri cu schepsis”, îndeplinindu-și conștiincios datoria fiului „care duce mai departe ceea ce au început părinții, bucurându-se de „tihna deplină” ce „domnea aci”, purtând cu el extraordinarul „butoi cu povești” pe care le-a strâns, de-a lungul celor 38 de ani petrecuți în Valea fără seamăn.

Neezitănd să transfigureze anecdota, să-i confere banalului o aură magică, să ridice realitatea ordinară pe culmile ficționalității savuroase și, nu în ultimul rând, să sublimeze o sumedenie de informații, de detalii, de percepții aflate sub incidența activității într-o mult mai mare măsură facil-bârfitoare decât profund-dumiritoare, shalevianul Roman rusi ne oferă excelenta ocazie de a pătrunde și, totodată, de a explora un tărâm ficțional fascinant, de o consistență apreciazabilă, intens populat cu o mulțime de personaje variate, complexe, bogate în trăsături umane de excepție, de multe ori atipice, permanent înclinat să-și scoată în relief formidabilul „elan vital”.

Echivalențe Nichita Stănescu (n. 31 martie 1933 – d. 13 decembrie 1983)

Cântec

Amintiri nu are decât clipa de-acum.
Ce-a fost într-adevăr nu se știe.
Morții își schimbă tot timpul între ei
numele , numerele, unu, doi, trei...
Există numai ceea ce va fi,
numai întâmplările neîntâmpate,
există numai trupul meu înlemnit,
ultimul, de bătrân, de piatră.
Tristețea mea aude nenăscuții câini
pe nenăscuții oameni cum îi latră.
O, numai ei vor fi într-adevăr!
Noi, locuitorii acestei secunde
suntem un vis de noapte, zvelt,
cu-o mie de picioare alergând oriunde.

A Song

By NICHITA STĂNESCU

Translated by
PROCOPIE CLONȚEA

Only this moment has memories.
What has really happened cannot be known.
The dead keep changing with one another
names, numbers, one, two, three ...
There is only what will be,
only happenings which did not happen,
there is only my stock - still,
stony, old body, the last.
My sorrow hears the still unborn dogs
barking at the still unborn humans.
Oh, only they will really be!
We, the inhabitants of this moment rare
are a night dream, slender,
with a thousand legs running anywhere.

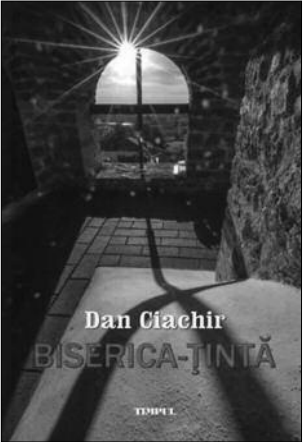
...Roman rusesc, al cărui autor este inventivul, debordantul, subtilul scriitor israelit Meir Shalev este o splendidă ficțiune aurorală, în al cărei vast câmp narativ elogiu adus întemeietorilor se împletește strâns cu observația sagace, fantezia jucăușă se intersectează lejer cu omogenul, rafinatul umor menit să detensioneze, la momentul oportun, unele situații deosebit de tensionate, firele narrative se împletesc și se despletesc în voie...

Ștefan Ion Ghilimescu

...Dan Ciachir n-ar trebui privit numai ca un publicist ortodox; grație faptului că e o imposibilitate să disocizi la o adică spiritualul de estetic, domnia sa, într-adevăr, se manifestă implicit nu mai puțin ca un scriitor creștin ortodox.

cronici

CRONICA LITERARĂ

O formă a iubirii de viață

Într-o intervenție publicată spre sfârșitul deceniului trecut într-un ziar de mare tiraj, laudând apariția în viața publică românească a unui “teolog «nespecialist» din speța unui Alexei Homiakov, Nae Ionescu și Mircea Vulcănescu”: un nevoitor pravoslavnic cum România se pare că nu a mai avut de mult, cel mai distins și mai rasat apărător al *predaniei* creștin-ortodoxe de la noi, intelectual ireversibil îndrăgostit de strălucirea frumosului spiritualizat – l-am numit pe neobositul mărturisitor al Ortodoxiei, Dan Ciachir –, considera că, asemeni iubirii, credința se trăiește... “Pentru că învățătura ei este revelată de Dumnezeu și formulată sub cea mai înaltă egidă spirituală – a Duhului Sfânt – de către Sfinții Părinți în Soboarele Ecumenice. Nu prea ai ce să discuți asupra dogmei, a «adevărului revelat». Tot ce poți face, se pronunța cât se poate de tranșant Dan Ciachir în luarea de poziție amintită (recent antologată și în volumul *Biserica – Țintă*, Ed. Timpul, 2017, pp. 161-162), este să te lupți pentru ca el să fie păstrat intact când apare tentativa de corupere sau de ispitire. N-ai ce discuta cu ereticii și cu atât mai puțin despre mistificări generale gen «Codul lui Da Vinci» ori «Evanghelia lui Iuda». Aici nu încap opoziția vechi/ nou în felul disputei dintre clasici și romantici.” De pe poziția acelui tip de intelectual (veritabil), profund convins, așadar, că adevărata credință ține de normalitatea omului care acceptă necondiționat Dogmale ca Adevăr revelat, Dan Ciachir face în *Biserica-Țintă* o apologetică la zi a Logosului întrupat în Persoana lui Iisus Hristos. După *Ioan* (14, 6), după cum stă scris în cuvântul Evangheliei, Hristos și numai El este *Calea, Adevărul și Viața*. Drumul, adică, spre îmbunătățire spirituală și aflarea sensului fundamental al existenței. Perfect conștient, pe de altă parte, de faptul că moravurile și năravurile omului de astăzi (*hedonist, libertar, desacralizant și adesea ateu până la blasfemie*) se mai pot, doar cu mare greutate, la prima vedere, retorsa ideologic și deveni compatibile cu un asemenea crez, în spiritul milostiv și îndelung răbdător al credinței ortodoxe, Dan Ciachir arată în *Adversități binefăcătoare* (pp. 65-67) că totuși “potrivnicia” acestui om nu poate fi comparată cu “veacurile de catacombă și cu persecuțiile lor sângeroase” și că el, în ciuda atâtor greșeli, ar mai putea fi încă îmbisericit. Lumea veche nu i-a primit cu brațele deschise nici pe primii convertiți, nici pe Apostoli. Regimul comunist, mai scrie domnia sa, a omorât și la noi preoți, a decimat monahismul, a întemnițat duhovnici, dar a sfârșit prin a fi înfrânt. “Adversitatea poate încovoia, poate năruia, dar poate, totodată, să învieze”, iată o concluzie care se poate reține ca un adagiu. Plecând de la o atare încheiere, deloc defetistă, *Biserica-Țintă* este o carte de apologetică ortodoxă și un luminos îndreptar teologic tot pe atât cât este și o foarte necesară carte de învățătură a Dogmei creștine, nu atât, neapărat, pentru tinerii de astăzi ce pot găsi valoroase îndrumări pentru a urma Calea, prin frecventarea cursurilor de religie din școală, cât mai ales pentru omul trecut de 40-45 de ani (în 2018), care nu a avut această posibilitate sub comuniști. Fără urme de emfază doctorală, alunecări bariolate, note intolerante ori un limbaj de prea strictă încercuire doctrinară, cartea domnului Dan Ciachir despre statutul și rolul bisericii strămoșești privind salvarea bietelor noastre suflete este o culegere de tablete pe tema celor mai simple și mai incitative probleme ale spiritului omului contemporan. Spicuiesc din sumar: *Ce este un preot; O ineptie - trecerea în neființă; Autoritatea duhului; Raporturile noastre cu musulmanii; Libertate, ateism, blasfemie; Procesul comunismului, procesul Occidentului; Ce este spovedania; Mormântul lui Iisus rămâne Mormântul Învierii; Intelectualii și*

«oligarhii»; Puternica Biserică Ortodoxă; Animalele, componentă a Creației; Ghimpele Nae Ionescu; Instituția Credinței etc. De o frumoasă limpezime a cugetului și limbii, asemeni tuturor celorlalte, scurta însemnare despre *Teologia cărții de rugăciuni* ne amintește, așezând parcă o mână prietenos-ocrotitoare pe umărul nostru lipsit de sprijin în atâtea împrejurări, că o asemenea carte este o completare a celui alt abecedar al mărturisirii de credință care se numește *catehismul ortodox*. Dintr-o carte de rugăciuni, notează acest avizat cunoscător și vajnic apărător al tipicului ortodoxiei strămoșești, afli cum trebuie să te pregătești pentru spovedanie și, apoi, pentru Sfânta Împărtășanie (dacă îți este dat să o primești). O clasificare a păcatelor și a greșelilor temeinic întocmită se găsește tot într-o carte de rugăciuni, ca și definirea închinăciunii, respective a metaniei... (...) Cartea de rugăciuni, ca și Catehismul, constituie trepte de cultură creștină, totodată: există între textele sale o rugăciune prin care îi cerem lui Dumnezeu să ne deschidă ochii minții atunci când citim Sfânta Scriptură, care nu este o tipăritură ca oricare alta... (...) Cartea de rugăciuni conține toată pravila creștinului, include recomandări tipiconale, dar și aspecte legate de cuviință, de evlavie, de comportamentul în biserică și de participarea la slujbe. (...) O carte de rugăciuni conține atât începutul, cât și esența învățaturii, creștine, autentice și lucrătoare”.

Alături de *Cronica ortodoxă*, Ed. Timpul, 1994 (care reunește o bună parte din intervențiile lui Dan Ciachir pe această temă, publicate între 1990-1994 și 1995-2002 în revista *Cuvântul*), *Biserica-Țintă*, Ed. Timpul 2017 (o antologie de aceeași factură, alcătuită din cronicile publicate de domnia sa în cotidianul *Ziua*, între 2005-2008), constituie, fără nici o îndoială, un corpus teologal de o remarcabilă ținută dogmatică, totodată, o impecabilă operă de apostolat, ceea ce-i conferă la ora de față acestui intelectual îmbisericit (sau “teolog nespecialist”, după Nae Ionescu) cel mai înalt statut de expert, îndrumător și apărător al tradiției noastre creștin-ortodoxe, serios amenințată în anii din urmă de pericolul dezduhovnicirii...

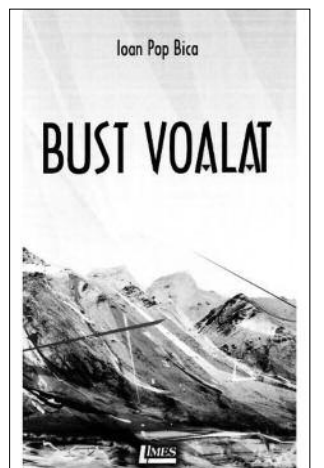
După cum îi mărturisese într-o carte de convorbiri lui Leonid Dragomir prin 2010-2011, Dan Ciachir n-ar trebui privit numai ca un publicist ortodox; grație faptului că e o imposibilitate să disocizi la o adică spiritualul de estetic, domnia sa, într-adevăr, se manifestă implicit nu mai puțin ca un scriitor creștin ortodox. Mai mult, după cum o spune deschis totdeauna când are prilejul, cu cât anii se scurg, cu atât Lumea (*frumusețea lumii create*, după o expresie a lui Siluan Athonitul) i se pare mai demnă de admirat. Din câte am putut desluși și înțelege din cărțile de literatură ale lui Dan Ciachir pe care le-am citit și despre care (uneori) am scris (*Când moare o epocă, Bucuria de a fi răsăritean, Drumul cel mai scurt spre tine însuși, Gânduri despre Nae Ionescu* ș.a.), pentru domnia sa a fi scriitor ortodox înseamnă a folosi cu naturalețe limbajul simbolic al acestui popor, care este unul în primul rând sugestiv. Referitor la acest aspect, ar fi de discutat poate despre comunitatea de destin cu nația sa de care amintește undeva scriitorul ortodox, însă în această chestiune Dan Ciachir trimite la noțiunea de “persoană”, care presupune și deschide, altminteri, o altă examinare...

Fără a fi el însuși un stilist (în sensul de creator de modă care aruncă la un moment dat în aer tot ceea ce înseamnă învățătura meșteșugului îndelung deprins: “tăietura” după tipare, croiul proporției de aur a bunului gust, linia muzicală fină etc., etc.), autorul nostru (vezi florilegiul *O formă a iubirii de viață*, pe care îl semnează la Ed. Timpul, în 2017) e de

părere că scriitorul trebuie să fie în grad înalt interesat de stil. De aici, în bună măsură, probabil, căci întâmplarea și destinul își au și ele rolul lor în toată afacerea, cultivarea unor relații și preocuparea constantă pentru viața și opera unor “stilști” ai condeiului, precum Mateiu Caragiale, Alexandru Paleologu, Valeriu Anania, Pavel Chihaia, Alexandru George, Lidia Stăniloae, Dinu Ianculescu, Radu G. Țeposu. Evocând în manieră eseistică, à la Proust, pe alocuri, câteva întâlniri cu autorul *Politeței ca armă*, Dan Ciachir nu se poate înfrâna să nu povestească onor cititorului “una dintre cele mai frumoase amintiri ale mele/sale” și care îl are în centru, desigur, pe primul ambasador român în Franța după revoluția română din '89. Dincolo de bucuria resimțită, grație privilegiului de a-l însoți, împreună cu Valeriu Anania, pe “conu Alecu” la agapa oragnizată după încheierea întâlnirii internaționale *Oameni și religii* (1998), ce pregătea neîndoios vizita Papei în România - decupez din text un grupaj de patru secvențe “ortodoxiste” -, “pe 15 octombrie 2000, Alexandru Paleologu m-a poftit să vin la hirotonia într-un arhieru a unui tânăr arhimandrit, Părintele Ambrozie, în vârstă de 31 de ani, care fusese până atunci stareț la Schitul Darvari, devenit ulterior episcopul Giurgiului. Așa că am mers împreună la Biserica Sfântul Spiridon Nou de pe Calea Șerban Vodă la începutul liturghiei care precede hirotonia. Am văzut atunci că doamna Paleologu era obișnuită cu rânduielile slujbei: a îngenunchiat la cele patru momente consacrate; ceea ce a făcut și soțul ei în timpul Prefacerii. [...] Paleologu regreta că romano-catolicii au renunțat la Liturghie în limba latină, ca urmare a hotărârilor Conciliului Vatican II, iar într-un eseu scris în franceză, intitulat *L'Occident est à l'Est*, făcea memorabila observație, confirmată cu asupra de măsură în ultimi ani, că adevăratele valori și rafinamente apusene mai subzistă astăzi doar în Răsăritul Europei, în țări precum România sau Polonia... [...] Atunci când Alexandru Paleologu căuta un duhovnic, am fost pus într-o mare dilemă, întrucât cunoșteam mai mult stareți și ierarhi decât preoți de mir, așa încât i-am cerut sfatul Părintelui Anania. El s-a gândit la Părintele profesor Dumitru Pinte, parohul Bisericii Mavrogheni, liturg și teolog remarcabil; alegere care l-a satisfăcut pe deplin pe noul său fiu duhovnicesc. Spre mulțumirea scriitorului, cei doi au stat de vorbă nu numai în Scaunul mărturisirii. [...] În ziua de 5 septembrie 2005, Alexandru Paleologu a fost prohodit la Biserica Mavrogheni, unde trupul său fusese adus cu două zile înainte. Îmi amintesc că am citit și eu câțiva psalmi în timpul priveghiului. Protia slujbei de înmormântare a avut-o Arhiepiscopul Bartolomeu, venit anume de la Cluj pentru asta. După Liturghia în timpul căreia a fost hirotonisit un preot, a început prohodirea, cu un cor de studenți teologi și cu arhidiaconul catedralei din Cluj în strană. Predica a fost pe măsură și nu uit cuvintele cu greutate maximă ale Arhiepiscopului: «Acolo unde e dragoste nu există despărțire.» Citatul prea lung, poate, însă suficient de sugestiv, după părerea mea, e de natură să probeze două dintre cele trei principii asumate organic de la câțiva înaintași iluștri, de care Ciachir, ca scriitor pur și simplu, ține todeauna seama când evocă fapte și figuri din trecut. “Primul, ne amintește domnia sa în chiar secvența care împrumută titlul cărții de față, îi aparține lui Gogol, care a spus: «Trebuie să redau viața, nu să raționez despre ea». Al doilea provine de la Iorga: «Un fapt este istoric atunci când niciuna dintre rădăcinile sale nu mai atinge prezentul». Într-adevăr, din momentul când începe să ne zugrăvească în cuvinte bine cumpănite efigia lui Pavel Chihaia, de pildă (“septuagenar distins, înalt, suplu, cu un profil - obrazul smead, tâmpla bine tunsă – de fină și puternică

În fond, „poemul” care construiește lumea în timpul nopții, în întuneric, vegheat, iată, de îngeri și de părinți, nu se voalează la lumina zilei, el rămâne ca un referat, ca un buletin de știri despre lumea ca întreg; bustul, statuia celui care a scris, poate să nici nu existe: este suficient că el are un nume – sub care se așterne o artă poetică subtilă, rafinată, cu sensuri filosofice simple dar adânci, cu o expresie caligrafică bine studiată, chibzuit distribuită în irizări culturale aluzive.

Caligrafii nordice

Pentru Ioan Pop Bică, poemul este „ceva” care-l obligă să se descrie interior, să-și fotografieze stările de vis și de visare, să fie sincer cu sine până în cutele cele mai fine ale sufletului : „poem ce nu mă lași / noapte de noapte / pana din pernă trosnește / ca vreascurile coapte // mă tragi de mână / pleopa o deschizi / aprinzi și luna – un opaiț / și peste zi mă vinzi / cuvintele mi-au înroșit obrazii / în plină noapte / de cap îți faci / în fiecare zi ponoasele aud / numărându-ți albele file // mă lași să cred în tine / de-ți povestesc orice / nimic ascuns nu ții / m-ai răstignit pe cruce //mi-ai fost duhovnic credincios / și-așa vor ști și alții / cu suflet de trădător / un mal abrupt cu mâțișori de sălcii” (Șugubăț poem).¹

”Bustul”, statuia pe care și-o construiește noaptea – se voalează ziua, ca o fotografie scoasă din procesul chimic de fixare; – iar ziua poetul trage „ponoasele”, își vede/simte/resimte „trădările” din starea de om simplu, obișnuit – totul pentru ca alți oameni ca el, la fel de „trădători”, adică tot poeți, să-i vadă cândva „malul abrupt”. Scopul ar fi doar acela al recunoașterii de către cei ca el – cu mica dobândă a zvonului public că ar fi cineva...

Această artă poetică, atât de simplă în fond – dar ducând către sensuri mai adânci („De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întrebi?”, Satira II) implică mai întâi jocul de-a responsabilitatea față de lume în general, iar abia apoi semnalele de recunoaștere, cu adresă, către ceilalți ca tine. Totuși, câtă prospețime, vom remarca până a trece mai departe, în metafora aceasta a penei coapte ce trosnește în pernă : poetul nu are nevoie de retorica realului, doar din câteva cuvinte închide în zona visului și a nopții „iambii suitori, troheii, săltărețele dactile” ... (Ioan Pop Bică are o desăvârșită cunoaștere a limbii: „vreascuri coapte” nu mai este metaforă, nu înseamnă lemne din care dau muguri și fructe coapte, de pildă, ci e format pe expresia de limbă, înseamnă lemne subțiri atât de uscate încât sunt în pragul putrefacției, când le strângi în degete pocnesc; atât de mult așteaptă pana poetului în ezitarea de a poetiza lumea.)

Care ar fi „ponoasele”, dobânda acestei sincerități cu sine la care obligă poemul? Te-ai aștepta la un protest social din partea lui Ioan Pop Bică – pe care îl și schițează în deschiderea volumului său când plânge tăierea pădurilor, stricarea ierbii, a naturii în general. Dimpotrivă, poetul cântă frumusețea lumii vii, a anotimpurilor – în pasteluri memorabile – iar „răul” nu stă decât în faptul că și el există în această lume. Este un inconvenient de a te fi născut, cioranian, desigur, dar regăsit natural la Ioan Pop Bică, nu adăugat pe cale livrescă, ci motivat la tot pasul prin aceea că omul, oricare ar fi el, strică, alterează ce e natural, ori e natură însăși întâmplător omenească. Și natura se alterează pe sine, primăvara e altceva decât toamna,

tot ce se naște moare și invers, încât poetul își duce viața în acest amestec rugându-se sau strigând, nu pentru el – ci pentru tot ce se supune legilor trecerii înainte și-napoi: „năduful viscolește-n tâmplă / se zbat nevoile în rugă / s-a răscolit natura-n toată forma / și gândurile-au rupt-o la fugă // cu murmure stângace găzele mulțime/ nu au habar de lumea dimprejur / o forfotă nebună prin grădini / se fură de peste tot și eu am început să fur // o clipă din al Terrei ceas / și-un fir de iarbă din imensitate / în care-o primăvară s-a-ntrupat / într-o singură singurătate // crucificată mărturie-n câmp / să strig cât pot de tare plin de ură / aș fi putut rămâne-un oarecare dar / din toate Tu ai ales să fiu făptură / cărat în spate de furnici și profanat de ele / rămân între Tine și pământ / un mușuroi de stele / pe care POP-osește-un vânt.” (Singura singurătate). Concluzia ar fi că în realitatea divină singura certitudine rămâne numele, că ceea ce are nume există „în carne și oase” – iar ceea ce este nenumit nu este.

Relația cu dincolo, cu eternul, este naturală în acest context – și se exprimă în dorul de cei morți, precum într-o emoționantă rugă (De sărbători), care trebuie citată ca poem emblematic al volumului: „gătește mama casa părintească / și pune șterguri pe icoane / să creadă sfinții că s-au pogorât / de frig toți îngerii-n paltoane // voi veni să-ți cânt colindul / în noaptea-nfrigeratului Crăciun / la poarta ta spălându-mi fața / un rob din unicul surghiun // te-oi întreba de unul și de altul / de neamurile toate și de mama Ileană / ca un buletin informativ / și tu ca un reporter în năframă // voi cere să îmi dai de toate / știind c-așa ți-e bine ție / deși am ninsoarea să mă ningă / mă doare sentimentul de hoție // contrar ideii de îngheț / cu suflet de ființă pură / mă tot învăț a supraviețui / stropind cu lumânări pe ură // un sistematic românesc descânt / de mult aicea nu se moare / și ce-a murit atunci demult / toți și toate se ridică în picioare”.

Relația cu îngerii este, apoi, una permanentă, și aceste câteva versuri sunt memorabile: „copil – îngerul meu / se joacă în zori / cu visele mele”.

În fond, „poemul” care construiește lumea în timpul nopții, în întuneric, vegheat, iată, de îngeri și de părinți, nu se voalează la lumina zilei, el rămâne ca un referat, ca un buletin de știri despre lumea ca întreg; bustul, statuia celui care a scris, poate să nici nu existe: este suficient că el are un nume – sub care se așterne o artă poetică subtilă, rafinată, cu sensuri filosofice simple dar adânci, cu o expresie caligrafică bine studiată, chibzuit distribuită în irizări culturale aluzive (Eminescu, Goga). Și, mai ales, cu o filosofie despre arta poetică, sau o înțelepciune sistemică ce se regăsește peste tot și care definește acest scurt volum ca pe ceva rotund, încheiat, construit cu rost.

1 Ioan Pop Bică: Bust voalat, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2018

personalitate”), scriitor ajuns astăzi aproape de împlinirea venerabilei vârste de 96 de ani, cititorul reușește să înțeleagă și să se împărtășească “direct” din duhul scriitorului exilat în 1978, fie prin superbe trimiteri la paginile de proză din *Blocada* (1947), sau *Hotarul de nisip* (2007), pe care simte expres nevoia să le recitească, fie prin survolarea jurnalului său publicat la Institutul European (2007), document al “abnegației și al rectitudii” unui spirit profund anticonformist și indoctrinal. Ca sa nu mai vorbesc de finul decupaj și strategia rafinată a punerii în pagină a liniilor caracterologice definitorii ale personajului (o adevărată artă a firescului unei mărturii de iubire); de calda apreciere pe care politețea organică a marelui scriitor o smulge admirativ mai tânărului, dar tot atât de sensibilului confrate... Legat de regretatul Radu G. Țeposu (pe care l-am cunoscut și noi destul de bine) prin *Rubrica din «Cuvântul»*, lui Dan Ciachir autorul *Istoriei tragice & grotești a întunecatului deceniu nouă* îi impune nu numai grație “trăsăturii de domn” sau poziției cu totul străine față de putere care se degaja din întreaga-i fire, dar și faptului că, “tată de familie cu trei copii, gospodar autentic”, acesta “avea duhovnic, se spovedea și se împărtășea, simțindu-se bine la mânăstiri, îndeosebi la Bistrița și Căldărușani unde mergeam împreună”. Mărturia domnului Ciachir despre religiozitatea lui Radu G. Țeposu (un teoretician al “generației literare - «Optzeciștii» – cu înclinații spre boemă”) impune și astăzi, la aproape două decenii de la moartea criticului, prin noutatea unui amănunt care cu greu ar fi putut fi bănuț, un fapt în orice caz ce ar trebui analizat cu atenție în contextul *frigului interior* și retragerii *de-a-ndăratela* de care autorul pomenea sibilinic în cuvântul însoțitor de pe coperta a IV-a a opusului (predat Editurii Eminescu în 1985 și apărut, în sfârșit, în 1993!).

Pentru scriitorul creștin de rit răsăritean care este Dan Ciachir superbitatea textelor ce alcătuiesc florilegiul din *O formă a iubirii de viață* izvorăște din plăcerea (sau *intensa trăire*) cu care acest intelectual gustă *frumusețea văzută* a lumii. Cu o grifă mai curând de istoriograf decât de memorialist pur și simplu, printr-o solidă și personală concepție *a viitorului trecutului*, la care aș putea adăuga favoarea unor teme nice și atent alese lecturi, scrisul lui Dan Ciachir (cu totul diferit de al lui Cioran!) este un generos exercițiu de admirație a lumii văzute; *o formă a iubirii de viață*, cum definește *evocarea trecutului* o scriitoare atât de strălucită ca Marguerite Yourcenar. Citind cu firesc interes *Birtul pe roate și birtul pe apă*, piesa cu care se deschide generos cartea mai sus numită a lui Ciachir, am înțeles nu numai dezideratul valorificării existenței pe care domnia sa nu se sfiește să-l afirme în permanență ca un credo de viață, dar și particularitățile de gust ale unui răsăritean, care apreciază nu numai istoria, pitorescul locurilor și oamenii, dar și, ca veritabil *gourmet*, deopotrivă, *haute cuisine* și *cuisine de terroir*, desigur, când e cazul, nu mai puțin vinurile de clasă, icrele de calitate, peștele... Istoria pitorească a vagonului restaurant (“birtul pe roate”, după un sinonim găsit de Radu Albală) și a birtului de pe vapoarele de transport pasageri din zona Dunării de Jos, dincolo de reînvierea unei “atmosfera” și “poetici”, ca să zic așa, a unui timp revolut, reîncorporate fericit în edificiul sonor al cuvintelor, a avut și darul să-mi amintească o poveste, la fel de iscusită, a lui Thomas de Quincey, citită cu mulți ani în urmă, despre istoria impozantei *Diligente* ce lega Londra de cele mai îndepărtate localități ale Ragatului Unit. Se pot afla de acolo (cu delicii) orarul, itinerarul, viteza, stațiile și chiar un cod al celui mijloc de locomoție care, odată înlocuit cu “țevile de fier și cazanele de abur”, a interupt pentru totdeauna circuitul galvanic (*expressis verbis*) dintre natura împărătească a omului și sensibilitatea electrică a calului (!)... Urmându-l fără să știe pe Quincey care, deși îi plăcea să călătorească pe mare și uscat, în condițiile de transport pe care le oferea sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, nu se simțea bine, totuși, decât pe malurile Tamisei, unde, pe deasupra, descoperise plăcerea unică a opiumului, în splendida evocare a *Turnul(ui) Galata* (pag. 90-94), de notorietate și prețioasă fiind iubirea fără pereche pe care Dan Ciachir a mărturisit-o pentru vechea și fascinanta capitală a Bizanțului, domnia sa scrie fără înconjur: “Pe platforma circulară a Turnului Galata mi-am amintit un vers al lui Baudelaire: *Om liber, totdeauna îți va fi dragă marea* și am simțit acel duh al Răsăritului întâlnit prima oară, în adolescență, în preajma bisericii elene din Constanța, regăsit adesea și în București. Odată, trecând pe lângă Hanul lui Manuc și pe lângă biserica Curtea Veche într-o după-amiază de septembrie, lumina, cerul și vântul m-au făcut să exclam: «Parcă ar fi la Constantinopol». Există, de altfel, și un roman, ambinetat la Sulina – *Europolis* de Jean Bart -, impregnat de același duh. *În nici un oraș din străinătate, atât cât am călătorit, în afară de Belgrad, nu m-am simțit acasă; doar la Constantinopol* (s.n). Iar în vara lui 2008, aflându-mă la Veneția pe un *vaporetto* ce străbătea Canal Grande, am simțit o bucurie copleșitoare descoperind asemănarea cu Bosforul, de care mi s-a făcut dor în aceeași clipă. Starea aceea nu era efectul nenumăratelor elemente bizantine ale Veneției, nu avea resort «cultural», ci era o *trăire*.”

Ce aș mai putea agăuga la soclul excelenței și originalității acestui scriitor care ne face onoarea de a ne fi contemporan? Erudiția, competența lingvistică, șartul povestirii, eleganța frazei – *c’est une question de savoir-vivre*.

Dan Ciachir, *Biserica-Țintă*, Ed, Timpul, 2017

Dan Ciachir, *O formă a iubirii de viață*, Ed. Timpul, 2017

Maria Matei țintește însăși „inima copilăriei” – „singura iubire din tristețea mea”. Un alt loc este ocupat de iubirea trăită în dubla dimensiune a realului și idealului, „insula păstrată în secret”.

Efectul hipnozei cuvintelor...

În anul 2016, Maria Matei a publicat două volume de versuri: *Hipnoza cuvintelor* (Editura Magic Print, Onești, 2016) și *În traversarea vieții* (Editura Magic Print, Onești, 2016), volume din care se poate deduce o preocupare pentru clarificarea de sine, prin confesiune și introspecții lirice, prin relația cu cuvântul – univers virtual, „cuvânt potrivit”, iscodit în vederea *potrivirii* adevărului personal cu cel artistic.

Poezia este pentru Maria Matei o modalitate de retrăire a vieții la temperatura incandescentă a unei sincerități totale care o implică în toată complexitatea relațiilor intrapersonale și interpersonale. Conștientă de efectul hipnotic al cuvintelor, de posibilitatea lor de a *transporta*, prin metaforă, într-o altă lume, ea se lasă dusă și legănata de cuvinte pentru ca, purtată de ele, în ceea ce ascund și revelează, să se descopere pe sine.

Interogațiile retorice („Mă întreb: în ce derivă sunt literele-acum?/ când și cuvântul pare nor de scrum,/ și câte frunze se mai ard pe rug?/ înfiorate de otrava ignoranței/ și fulgerând cutremurate-n jug?...”) nu urmăresc, acum, neapărat o clarificare, cât o situație într-un context al virtualității, într-o raportare mereu vizată la cuvânt, cuvântul ca Logos capabil să-i întemeieze lumea. Între *cuvinte potrivite*, poeta se simte un *hoinar*, trăind, la intensitate proprie, boema personală: „Voi hoinări de-a lungul și de-a latul/ în zborul prigonit voi prinde aripi noi/ întotdeauna voi găsi elanul/ întoarcerii spre casă cu visul de apoi”.

În relație cu lumea, instalată în universul său „fără granițe” vizibile sau invizibile, în fizica și metafizica vieții, Maria Matei se autodefineste prin metafora luminii: „O, eu sunt lumina ce se desprinde din/ umbrele uitării...” Ca „trecător fără granițe”, ea își lasă liber spiritul pentru a hălădui dincolo de „chinul veșnic al pașilor”, pentru a surmonta „osânda nestatorniciei”, fixându-se între „conștient și realitatea de abis”, aspirând spre transcendere: „...ridic fruntea spre cer/ și rățâcit privesc înainte”.

Cuvântul este laitmotivul obsedant, relevând „infinita fericire” și încrederea poetei în constituirea unui imaginar propriu în care să *transporte*, în/ prin metaforă, lumea ei. Un loc important este ocupat de copilărie, micul univers traversat de fantasme și iluzii, de idealul perfecțiunii, copilăria fiind vârsta la care nimic nu este imposibil. Maria Matei țintește însăși „inima copilăriei” – „singura iubire din tristețea mea”. Un alt loc este ocupat de iubirea trăită în dubla dimensiune a realului și idealului, „insula păstrată în secret”.

Nevoia de afecțiune, aspirația spre completitudine îi conferă luciditatea aprecierii concrete a locului său între inefabilele și imponderabilele vieții, „între minus și plus”. Poeta se dedublează pentru ca, în autoadresare, să-și precizeze căutările, reprezentările și descoperirile: „Te-am regăsit între minus și plus/ Între cenușiu și albastru/ Ocrotită de îngeri, cu trupul nedefinit/ Cu împletituri în cer

în formă de astru.// Între cald și rece, erai foc și gheață/ Un mit sau un adevăr subtil/ Un punct între lumină și ceață/ O veche amintire în zborul volatil”.

Poezia este „mica scenă” a Mariei Matei, scenă care, deși „iluzie de-o zi, o oră/ incertă clipă a existenței mele”, deschide promițătoare zări, „mărețe gânduri” luminoase ca o primăvară eternă în paradisul cuvintelor. Când poezia este asociată iernii – „întreaga iarnă este poezie”, nu glacialitatea primează, ci spectacolul alb al purității, într-o revărsare de alb ce relevă nevoia de purificare, *catharsis*-ul: „...Cu ramuri de povești desprinse/ Cu pomii îmbrăcați de cununie/ Alese imortele pe la ferestre puse// Și fulgi de nea se-mpletesc în șiruri cristaline/ Podoaba albă așternută-n prag”.

Căutările Mariei Matei converg în descoperirea unui adevăr perpetuu ce include zădărnicia, momentul în care autodefinirea coincide cu descoperirea solitudinii în destin a individului și a solidarității în destin cu ceilalți, uniți printr-un *fatum* comun în fața inexorabilei morți: „Privesc/ în gol/ Amăgiri/ și un dor/ toate mor/ Printre gene/ să pot cerne/ un strop de iubire/ pentru nemurire/ și un strop de viață/ Hai de mă răsfăță/ Gânduri colorate/ Și alte păcate/ Mărturisire sublimă/ Semnez: anonimă” (*Toate mor*).

X X X

Tematica volumului *Hipnoza cuvintelor* se prelungește în volumul *În traversarea vieții*, volume, de altfel, complementare, sintetizând preocupările de clarificare a poetei în tripla determinare – cu sine, cu ceilalți, cu universul, în determinările subtile dintre microcosm și macrocosm.

În „aceeași lume” pe care oamenii o împart din vremi imemorabile, *în traversarea vieții*, o dată cu ei „poetii au răs, au plâns”, reținând cu urechea înfiorată de sonuri și sensuri „aceiași gând, pământ, aceeași lume/ Izbită de la nord la sud de patetism și de furtună// Aceleași voci străine sau comune”...

Meditația asupra rostului mersului prin timp a societății omenești transpare din versurile noului volum, adăugându-se temelor relevabile în volumul *Hipnoza cuvintelor*. Modul de a înțelege trecerea și petrecerea în timp a generațiilor este pesimist și lucid, totodată, întrucât poeta acceptă rostul acestei alternanțe veșnice: „Deposedată de-aplauze, de ritmul trepidant/ Își potolește setea, acolo, în neant/ Și val cu val o inimă se stinge și-o altă cruce-apare/ O lume se trezește și-o alta putrezește neavând/ scăpare”. Între „alb și negru”, existența se derulează fără posibilitatea unei intervenții: „Mereu sunt între custare³³ Custare = trai, viață. și exitus, între real și imaginar/ mai aproape de alb, mai aproape de negru/ văd umbre celeste de fum/ sub ochii tăcerilor ascunse/ prăbușit în adevăruri inerte/ deasupra tuturor suspiciunilor”.

Maria Matei pare un spectator al propriei vieți puse în scenă de un regizor misterios, atinsă de neputința punerii în act a oricărei forme de revoltă: „...îmi strig neputința aici/ sub cupola cuvintelor seci/ într-o făgăduință zadarnică, simt/ cum se clatină puntea de apăsări lacunare/ ca unda nesincronă împăturită în utopia adverbelor/ la periferia străjuită de versul tău iscoditor/ încă neatins de aburul patimilor/ și false încercări”. Ea ascultă clipele „cum ard” și se duc; ascultă marea cum își risipește „valul în furtună”; ascultă vântul în „adierea frunzelor de nuc”; ascultă cerul și tot acest cântec al firii în dubla ei dimensiune – terestră și cosmică, îi scoate din determinări sceptice gândul bun, revelator al lumii ca o sărbătoare.

Spectacolul lumii în desfășurarea ei de caleidoscop prinde, pe lângă un „frenetic gând”, alte gânduri, vise și visuri ca un ecou ce „se-apropie de cel nemuritor”, invocate de poeta pentru a-i lumina viața și a o ilumina: „...iluminate gânduri, veniți în lumea mea!/ Aprindeți lampadare și conturați-mi harta/ s-ating cea mai înaltă stea!”.

„În traversarea vieții”, Maria Matei are, deopotrivă, bucurii și regrete. Părerile de rău răsfrâng o amărăciune universal valabilă, în mod sugestiv, poeta utilizând persoana I plural, care include și implică în colectivitatea umană, uniformizată de același destin: „Regret desăvârșita traversare/ prin viața aceasta scurtă/ O flacăra se stinge-n fiecare zi,/ și oare?...// Gustăm câte puțin din alb, din roșu și albastru/ și respirăm adânc cu fiecare astru/ ce ne veghează în credință/ cu aripi albe, în armonii divine/ împăștiind lumina-n semn de biruință...”.

Perceperea este alta „dincolo de stele”. Perspectiva este, însă, aceeași – de observator al eternului spectacol: „Privesc dincolo de stele/ Cum trece vremea!.../ Și anii grei coboară (...)// în vis și în moarte/ cum trece vremea înșetată/ nu știi.../ a fost odată...”. Dar sensul acestei *priviri* i se revelează, de aceea, poeta nu mai este atinsă de durerea trecerii, ci de acceptarea ei senină, întrucât ea contrapune ireversibilei treceri *creația*, singura care purifică de răul existențial, singura care ridică omul deasupra tragediei condiției sale făcându-l părtaș la eterna creație.

Este acesta un *sfârșit de poveste* acceptat de poetă și de receptorul său, un sfârșit care întreține încrederea în valorile spiritului, în capacitatea omului de a se transcende, de a opune morții, speranța și credința în valorile vieții. O imagine semnificativă este, în acest context, *zborul*. Zburând prin timp și spațiu, deasupra curcubeului, în sfintele lunci ale eternității, Maria Matei poate vibra o dată cu luna ce își „îndreaptă ochiul spre pământ”. Din perspectiva eternității, spectacolul cuvintelor o revelează, revelându-i lumea pe care a construit-o în imaginar și în care crede, continuând a-i desena contururile lirice.

Cartea zilelor noastre

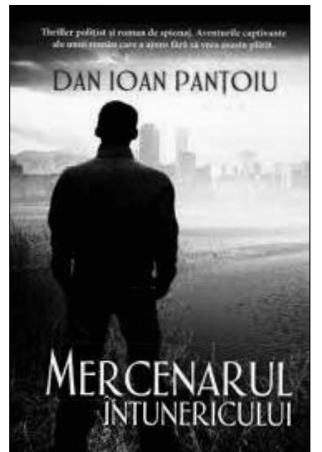
Un avocat literat

Aidoma multor asemeni din Vest, Dan Ioan Panțoiu s-a apucat de... romane. Printre dosare și-nfățișări la instanțe a iscat o poveste. Departe de ele nebănuite. Realități și ficțiune, într-un tom publicat până la urmă la RAO. Motiv în sine suficient ca noi, piteștenii, măcar să ne fălim că există. Și, mai cu seamă, să-l lecturăm cât mai mulți. Că vom găsi „aventuri captivante” în el. Dintr-un veac învecinat, turbure și frământat. Întâmplări polițiste, peripeții, spionaj. Locuri, fapte, adrenalină. Reflecții, întrebări, ipoteze. Sentimente, resentimente, memorii. Ingrediente suficiente

ca să creeze o carte* ispititoare. Și surprinzătoare, deopotrivă. Despre un român c-un destin sucit, ajuns, vrând-nevrând, asasin plătit...

Pe nerăsuflăte am cetit-o toată, împins de la spate de două motive: cunosc autoru', da' și editura. Numeroase titluri, de ea publicate, m-au ținut în priză, noapte după noapte. Așa că Panțoiu, curiozitate iute mi-a stârnit. Ce am constatat și am rezumat? Serie cinematografică și echilibrat. Secvențial, nuanțat. Subtilitatea psihologică îmblânzind intriga seacă binevenit. Colorând-o potrivit și atractivă făcând-o vădit. Iar ușa misterului lăsând-o deschisă

pentru-o continuare. Sugerată justificat concitadinului nostru cutezător. Fiindcă nu-i simplu să compui credibil în genul acest'. Și s-apari alături de-ai săi corifei. N-o fi, deocamdată, chiar egal cu ei, da' promițător, nu mă îndoiesc. Sper să nu renunțe și să ne anunțe alte noutăți. Ficționalul e nelimitat și primește-n arealul-i orice condei înzestrat. Dan Ioan îl deține, totul e să-l întrebuințeze cu spor și în viitor. „Mercenarul întunericului” poate fi un început. Ce, după un timp, să țină de trecut. Și-un alt manuscris, mai ingenios, să-i aducă bani și mai copios. Știe multe și are ce spune nu

doar fabulând. Pe bune!

* Dan Ioan Panțoiu, *Mercenarul întunericului*, Ed. RAO, 2017

ADRIAN SIMEANU